

Stjernehimmelen mars – juni 2015

av Terje Bjerkgård

Generelt

Det er vårjevndøgn 20.mars kl. 23:41. Da står Sola loddrett over et punkt på ekvator, og fra dette punktet vil Sola være i senit ved middagstid. Jevndøgnene er de eneste døgnene i et år der dag og natt er så godt som like lange, derav navnet. Ved et jevndøgn står Sola i ett av to motsatte punkter på himmelkulen der himmelekvator (det vil si deklinasjon 0) og ekliptikken skjærer hverandre. Disse skjæringspunktene kalles jevndøgnspunktene: vårjevndøgnspunktet og høstjevndøgnspunktet.

Det er sommersolverv 21. juni kl. 18:37. Dette er tidspunktet når Jorda er i det punktet av sin bane rundt Sola hvor den nordlige halvkule heller mest inn mot Sola. Dagen dette inntreffer er derfor den med lengst daglengde for oss. I år står Sola opp kl. 03:02 og går ned først kl. 23:38 denne dagen. Ved Krepensens vendekrets når Sola opp til senit midt på dagen på tidspunktet ved sommersolverv. Denne linjen går over blant annet Mexico, Marokko, Egypt, India og sørligst i Kina.

Sommertiden begynner kl. 02 om morgenen 29. mars. Vi skal da stille klokka fram til kl.03.

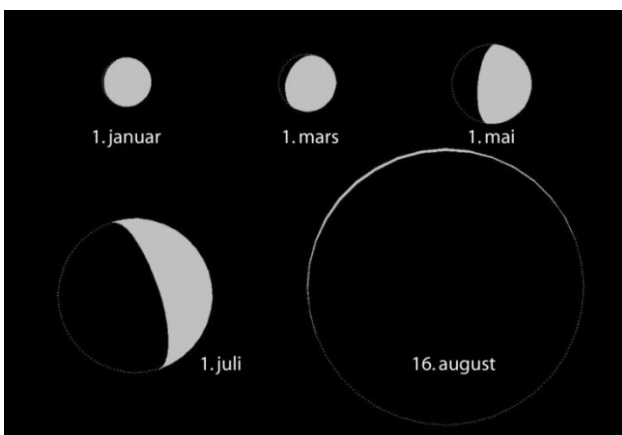
Siste natt med astronomisk natt (sola mer enn 18 grader under horisonten) er 11. april, mens 29. april er siste natt med astronomisk tussmørke (sola mer enn 12 grader under horisonten). Etter det er det for lyst til å studere annet enn planetene.

Månefasene

Nymåne	Voksende ½ måne	Fullmåne	Avtagende ½ måne
20.mars	27.mars	4.april	12.april
18.april	26.april	4.mai	11.mai
18.mai	25.mai	2.juni	9.juni
16.juni	24.juni	2.juli	8.juli

Planetene

Merkur dukker opp på en lys kveldshimmel ca. 20. april. Den 22. april passerer den bare en grad nord for Mars. Merkur har lysstyrke -1.1 mag., mens Mars er 2 mag. svakere (+1.4 mag.), men med den lyse himmelen må du nok ha prismekikkert for å se planetene. Merkur når største østlige vinkelavstand fra Sola 7. mai og kan nok følges en uke etter det.

Venus dukket opp lavt på kveldshimmelen i løpet av desember. Vinkelavstanden fra Sola øker stadig utover perioden og planeten blir mer iøynefallende utover mot våren. Planeten kommer samtidig nærmere oss mens fasen avtar (se illustrasjon). Venus når nedre konjunksjon 16. august og har da en størrelse på nesten ett bueminutt. 1. januar er størrelsen bare 10 buesekunder. Lysstyrken øker svakt selv om fasen avtar, nettopp fordi planeten kommer nærmere oss. Lysstyrken er -3.9 mag 1. januar, -4.0 mag 1. mars, -4.1 1. mai og -4.4 mag 1. juli.

Mars står lavt i vest på kveldshimmelen i mars, april og mai før den forsvinner i sollyset. Planeten er svært langt borte nå, slik at vinkelutstrekningen på planetskiven er bare 4-5 buesekunder. Den lave posisjonen og den lille vinkelutstrekningen gjør det umulig å se noen detaljer på overflaten.

Jupiter vil befinne seg i grenselandet mellom stjernebildene Cancer (Krepsen) og Leo (Løven) i hele perioden. Den vil således stå flott til utover hele våren før den forsvinner i sollyset i slutten av mai. Planeten var i opposisjon (nærmest oss) den 6. februar. De fire store månene Io, Europa, Ganymedes og Callisto er greit synlig i en prismekikkert. Jupiters baneplan står gunstig til for å se månene passere foran Jupiterskiva og spesielt er skyggene fra dem greit å se i et litt større teleskop. Når dette skjer kan du finne her (du må registrere deg):

http://www.skyandtelescope.com/wp-content/observing-tools/jupiter_moons/jupiter.html

Med et litt større teleskop kan du også se etter den Røde Flekken. Når den kan sees finner du her:

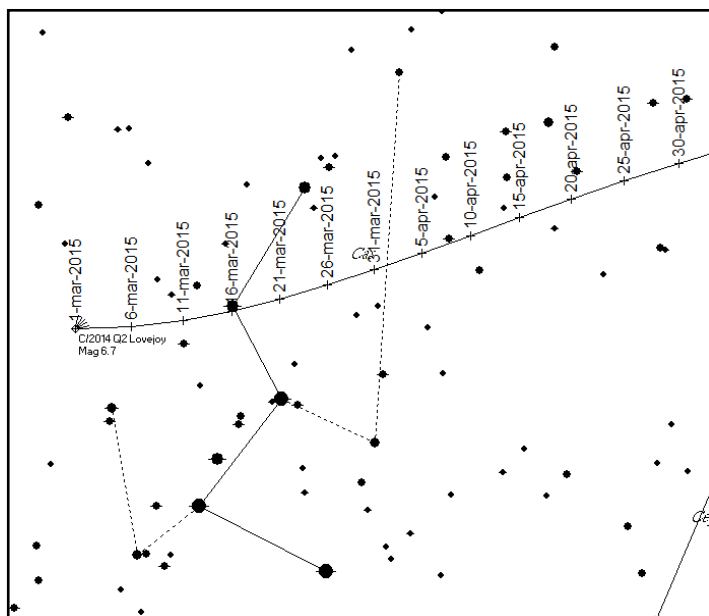
<http://www.skyandtelescope.com/observing/transit-times-of-jupiters-great-red-spot/1/?c=y>

Det finnes også en "app" for disse til Iphone.

Saturn står svært lavt i horisonten i sør i mars og april, men for å se den må en ha helt fri horisont, høyden er nemlig bare 8-9 grader. Planeten befinner seg nå i stjernebildet Skorpionen (Scorpius).

Uranus og **Neptun** er ikke synlige i denne perioden.

Kometer

Kometen C/2014 Q2 Lovejoy var en flott komet i januar og var synlig uten teleskop ved gode forhold. Den nådde faktisk en lysstyrke på 3.7 mag på det sterkeste. Imidlertid var halen temmelig svak, selv da den var på det mest lyssterke (se bildet under). Kometen avtar i lysstyrke utover i mars og april men er fremdeles godt synlig i prismekikkert som en stor "tåkedott" av 6-7 mag. Den beveger seg temmelig rett vekk fra oss nå, så forflytningen på himmelen er ikke så stor. Den befinner seg i stjernebildet Cassiopeia inntil den forsvinner i lyset i april.

Kometen C/2014 Q2 Lovejoy fotografert 19 januar (T. Bjerkgård).